

Тарасенко Олег Сергійович,
доцент кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ПОНЯТТЯ СЕПАРАТИЗМУ

Події, які відбуваються на сході України протягом 2014-2015 рр., засоби масової інформації позиціонують як терористичну діяльність та сепаратизм. Натомість, на відміну від терористичної діяльності, поняття сепаратизму в українському законодавстві не закріплено, що ставить під сумнів розслідування певних видів злочинів, які позиціонуються правоохоронними органами як ті, що пов'язані з сепаратизмом.

Нагадаємо, що у Верховній Раді України була спроба закріпити основні

положення із протидії та запобігання сепаратизму. Втім, враховуючи спірність деяких положень з дотримання прав і свобод людини, проект Закону України «Про протидію і запобігання сепаратизму та подолання наслідків сепаратистської діяльності на території України (десепаратизацію)» [1] так і не прийнято.

На нашу думку, відсутність законодавчо закріпленої термінології сепаратизму не дає можливості віднести окремі кримінальнокарані злочини до таких, які пов'язані з сепаратизмом. А тому необхідним інструментом в цьому напрямку є закріплення поняття «сепаратизм» у законодавчих актах, в тому числі з метою правової кваліфікації протиправних дій.

Сепаратизм як діяльність має свої негативні витoki в багатьох країнах світу та може супроводжуватися вчиненням насильницьких злочинів. Втім, відповідальність за вчинення таких злочинів досить рідко кваліфікується як така, що пов'язана із сепаратизмом, що спостерігається в силу відсутності законодавчого закріплення сепаратизму як протиправної діяльності.

Одним із міжнародних законодавчих актів, яким закріплено основні положення з протидії сепаратизму, є Шанхайська конвенція про боротьбу з тероризмом, сепаратизмом та екстремізмом, яка закріплює сепаратизм як будь-яке діяння, спрямоване на порушення територіальної цілісності держави, у тому числі на відділення від неї частини її території, або дезінтеграцію держави, вчинене насильницьким шляхом, а також планування і підготовка такого діяння, пособництво його вчиненню, підбурювання до нього [2]. Але в силу того, що дана Конвенція підписана за участю таких країн, як Казахстан, КНР, Киргизія, Російська Федерація, Таджикистан, Узбекистан, її положення фактично відсутні у законодавствах інших держав.

Що ж стосується наукової позиції, то термін «сепаратизм» як протиправна діяльність досить широко досліджений у науковій літературі. Так, під ним розуміють явище, обумовлене етнічними, політичними, соціально-економічними, культурними та іншими проблемами, а також прагненнями регіону до політичного відділення від решти території держави або підвищення свого правового статусу в межах держави [3, с. 35]; утворення на відокремленій території незалежної держави як кінцеву мету і головну ціль цього політичного руху [4, с. 396]; ґрунтується на основі націоналізму, який є руйнівною силою цих процесів та явищ; прагнення до, з одного боку, руйнації держави, а з іншого – до державотворення [5, с. 102, 105]; відокремлення – прагнення окремих груп населення чи організації до відособлення або ж рух за надання частині держави права автономії чи за її повне відокремлення й створення нової держави, або переходу до складу іншої держави, або набуття статусу дуже широкої автономії [6, с. 344].

Відповідно до проекту названого законодавчого акта, сепаратизм – діяльність, спрямована на відокремлення частини території України з етнічних, мовних, релігійних мотивів для створення нової держави, наділеної політичною самостійністю або широкою автономією [1].

Як бачимо, надані поняття досить є різноманітними, але мають ключові моменти – це протиправна діяльність, спрямована на порушення суверенітету і територіальної цілісності держави.

Враховуючи наведене та події, які відбуваються на території України, доцільним є закріплення в кримінальному законодавстві кваліфікуючих ознак злочинів, пов'язаних із сепаратизмом, та поняття «сепаратизм», під яким необхідно розуміти діяльність, спрямовану на відокремлення частини території України з політичних, соціально-економічних, етнічних, мовних, релігійних, культурних мотивів для створення нової держави, наділеної політичною самостійністю або широкою автономією, вчинене насильницьким шляхом, а також планування та підготовка такого діяння.

Бібліографічні посилання

1. Про протидію і запобігання сепаратизму та подолання наслідків сепаратистської діяльності на території України (десепаратизацію) : проект Закону України від 17.07.2014 № 4300а [Електр. ресурс] – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=4300%E0&skl=8.
2. Шанхайская конвенция о борьбе с терроризмом, сепаратизмом и экстремизмом от 14-15 июня 2001 г. – Шанхай.
3. Горенкин В. Сепаратизм: феномен и понятие / В. Горенкин // Ученые записки Т-НУ. – 2001. – Т. 14(53), №. 1. – С. 35.
4. Явір В. А. Основні прояви сепаратизму в сучасній Україні / В. А. Явір // Держава і право. Юридичні і політичні науки. - 2014. - Вип. 64. - С. 391-397.
5. Рябінін Є. В. Типи та причини прояву сепаратизму: теоретичний аспект / Є. В. Рябінін // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. - 2013. - Вип. 6(2). - С. 101-106.
6. Денисюк С. Г. «Терористичний сепаратизм» в сучасній Україні: спроба теоретико-прикладного аналізу / С. Г. Денисюк, В. О. Корнієнко // Гілея : науковий вісник. - 2015. - Вип. 93. - С. 342-346.